

KULTUREN

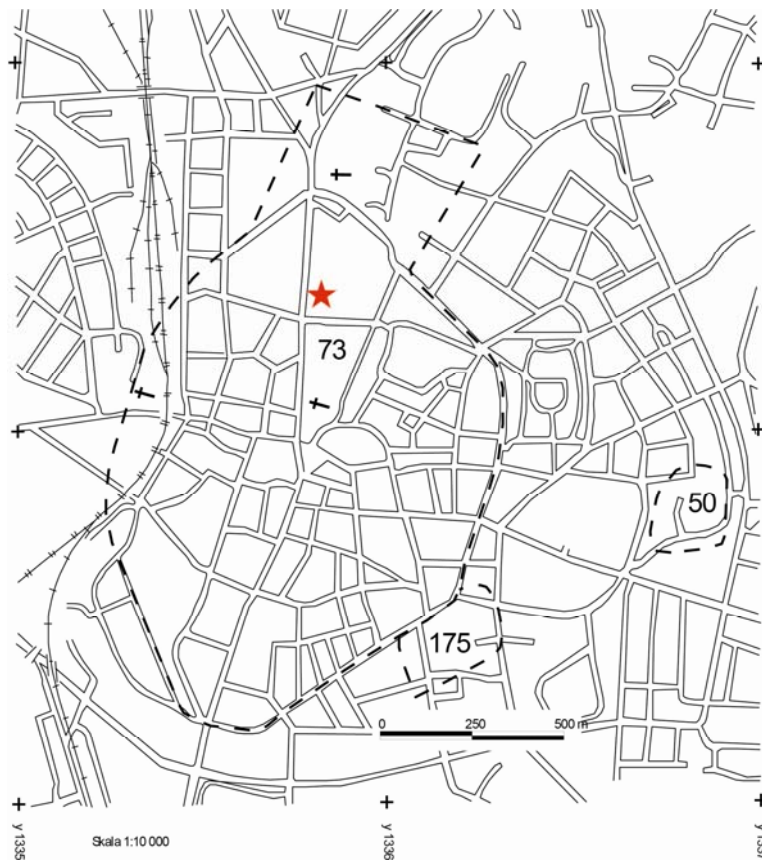

Kv Paradis 61

fornlämning nr 73, Lunds stad,
Lunds kommun, Skåne
Arkeologisk förundersökning 2013

Innehåll

Inledning	3
Fornlämningsmiljö	4
Tidigare arkeologiska iakttagelser	5
Genomförande och resultat	7
Den alternativa grundläggningen.....	7
<i>Pålningen</i>	<i>7</i>
<i>Grundläggningen.....</i>	<i>8</i>
<i>Ledningsdrainingar.....</i>	<i>9</i>
Utvärdering av den alternativa grundläggningen	11
Sammanfattning	12
Administrativa och tekniska uppgifter	14
Referenser	15
Bilagor.....	15

Figur 1. Lunds medeltida stadsområde, fornlämning 73. Aktuell exploateringsyta är markerad med en röd stjärna.

Inledning

Henning Schale har ansökt om tillstånd för ingrepp i under mark dolda fornlämningar, inom fastigheten Paradis 61, den avstyckade östra delen av fastigheten Paradis 37 och 38 i Lund. Ett bostadshus med ett våningsplan skulle uppföras med en omfattning av 215 m². Fastigheten är centralt belägen i Lunds medeltida stadsområde, fornlämning 73. Fastighetsägarens ambition är att grundläggningen ska möjliggöra ett bevarande av underliggande kulturlager, och därför skedde framtagandet av grundläggningshandlingarna i samråd med handläggare från Kulturen. Arbetena med grundläggningen genomfördes under oktober och november år 2013 enligt Länsstyrelsens beslut (lst.dnr: 431-22306-2013).

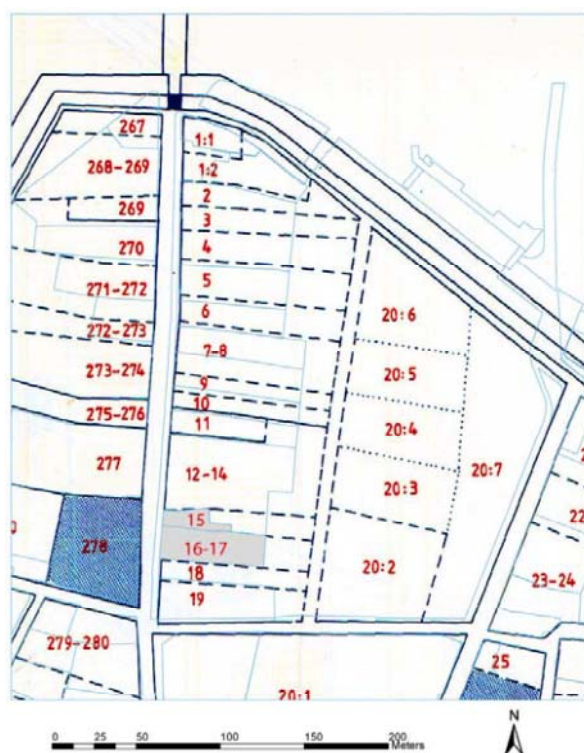
Den alternativa grundläggningen föregicks av dels en arkeologisk förundersökning år 2011, men även en geoteknisk undersökning år 2012. Den arkeologiska förundersökningen genomfördes för att kartera fornlämningssituationen inom det aktuella exploateringsområdet, med målsättning att klargöra dess innehåll, datering och vetenskapliga potential. Den geotekniska undersökningen avsåg att klargöra de geotekniska förhållandena som underlag för projektering och utförande av geokonstruktioner, dränering och markarbeten (Ericsson 2012a, 2012b; Svensson 2012).

Fornlämningsmiljö

Kv Paradis är beläget i den norra delen av Lunds medeltida stadsområde. I modern tid begränsas kvarteret åt norr av Norra Vallgatan och Allhelgona kyrkogata, åt öster av Sandgatan, i söder av Paradisgatan samt åt väster av Bredgatan. Tidigare utgjordes begränsningen åt norr av stadens vall och vallgrav. Under medeltiden fram till och med år 1678 var dock kvarteret delat på hälften av en i nordsydlig riktning löpande gatusträckning, känd under namnen Lysesträdet och Ljusagatan. Gatan antas ha utgått från en öppning i muren till ärkebiskopens Lundagård, vidare över kv Paradis, för att slutligen leda upp till Allhelgonaklostret. Det äldsta skriftliga belägget för gatan härrör från år 1350 (Andrén 1984 s 68). Den är arkeologiskt belagd och har daterats till innan 1200-talet (Gardelin 2007). Den västra halvan av kvarteret tillhörde förmodligen till största delen Sankt Peter vid Bredgatan socken. Enligt Andréns tomtrekonstruktion av staden, omkring år 1500, utgjorde dagens tomter 37 och 38 delar av de äldre tomterna 15 och 16–17 (Andrén 1984 s 18). Exploateringen berörde den del av tomten som tidigare var numrerad 37, dvs nr 16–17 (figur 3). Nedan följer en sammanställning av alla kända ägare och boende på tomten 16-17 under historisk tid (figur 2).

16/17	Gård (Kyrkan Sankt Peter vid Bredgatan)
1473	nämns Peder Mortensens gård.
1485	nämns Peder Mortensens gård.
1493	sköttes till kyrkan Sankt Peter vid Bredgatan.
1658	beboddes av Peder Christensen Bager

Figur 2. Alla kända ägare och boende på tomten 16-17. Rekonstruktion ur Andrén 1984.

Figur 3. Tomtrekonstruktion omkring 1500, kv Paradis, ur Andrén 1984.

Den västra delen av kvarteret har behållit den senmedeltida tomtstrukturen tämligen oförändrad in i nutid. Arkeologiskt är endast mindre ytor i kvarteret undersökta, men under senare delen av 1500-talet verkar flertalet tomter ut mot Bredgatan ha varit bebyggda. Större delen av bebyggelsen brändes år 1678 då Kristian V, vid sitt återtag från Kristianstad, lät bränna Lund. Tomterna var emellertid inom ett par decennier bebyggda igen (Bevaringskommittén 1983 s 102). Bredgatan har ålderdomlig struktur, med smala, djupa tomter, en indelning som troligen härrör från 1700-och 1800-talen. En del tomtsammanslagningar gjordes under 1800-talet, och det har reducerat antalet fastigheter något. En del tomter kortades av i öster, men i huvudsak har det ursprungliga bebyggelsemönstret bibehållits.

På den aktuella tomten nr 37, varifrån nr 61 är avstyckad, startades på 1870-talet en handskfabrik, som var verksam på gården in på 1920-talet (Bevaringskommittén 1983 s 103). Verkstadslokalerna var inrymda i gårdshusets bottenvåning (Bevaringskommittén 1983 s 105). Den aktuella fastigheten bestod ursprungligen av tre åtskilda tomter med tre sammanbyggda gathus. Den mittersta delen uppfördes år 1821, medan den norra byggdes år 1864 och den södra år 1851. Vid en större ombyggnad år 1900 försågs husen med en enhetlig klassicerande putsfasad. År 1900 byggdes gathuset till på gårdssidan, och år 1910 byggdes ett gårdshus i två våningar med grågult tegel. Det fanns då redan ett tidigare gårdshus, vilket var byggt år 1862 (Bevaringskommittén 1983 s 105).

Tidigare arkeologiska iakttagelser

Kv Paradis har varit föremål för flera mindre arkeologiska observationer genom åren, men även en del regelrätta förundersökningar och slutundersökningar. De mest väsentliga av de tidigare iakttagelserna nämns nedan, och uppgifterna är huvudsakligen hämtade från Kulturens LA-arkiv.

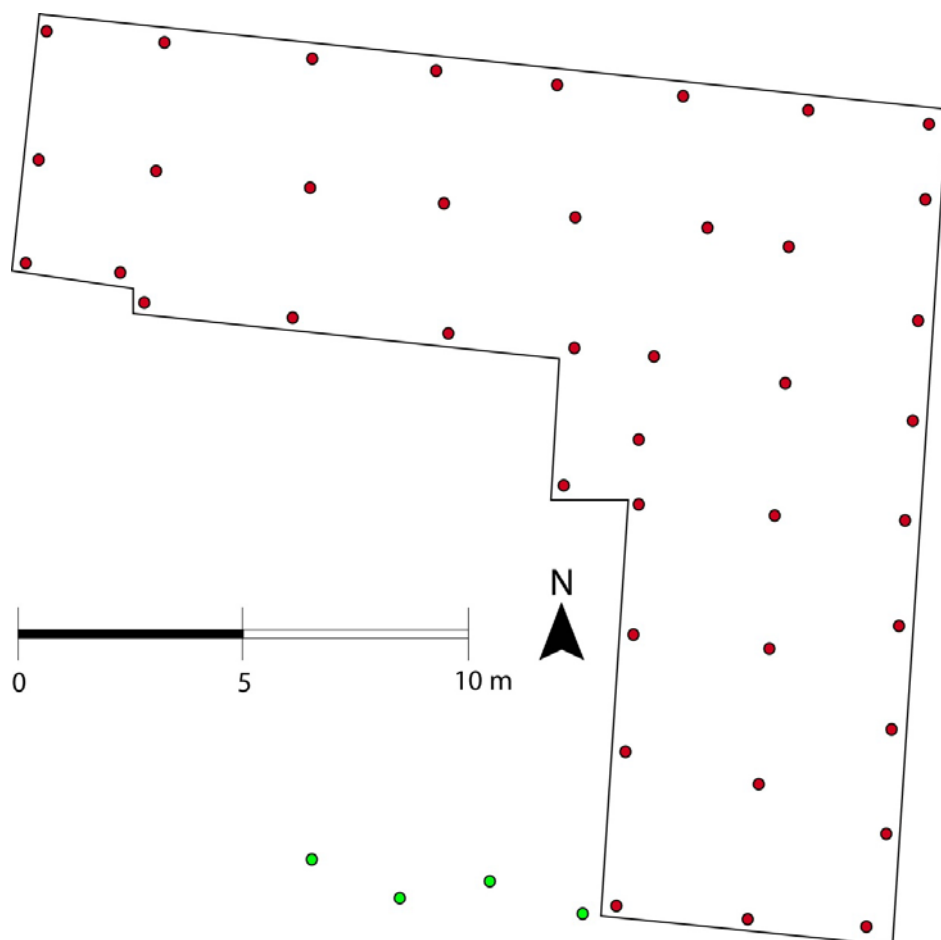
- År 1981-82: Grundgrävning för Byrålogen. Bebyggelselämningar, gropar och brunnar påträffades vilka daterades från 1100-talet och framåt, samt delar av den medeltida gatan Lysesträtet (Gardelin 2007).
- År 1996: Ombyggnadsarbeten av fd Juridicum, i kv Paradis 51. Spår efter tidigmedeltida bebyggelse följt av diskontinuitet i bebyggelsen fram till 1800-talets början kunde dokumenteras (Lundberg 1997).
- År 1999 och 2000 genomfördes plantering av träd i kv Paradis 51, odlingslager framkom och moränen påträffades vid ett djup av 1,3 m (Karlsson 2005a och b).
- År 2002: Schaktningsövervakning i kv Paradis 47, varvid lämningar efter olika tiders bebyggelse påträffades. Även spår av metallhantverk dokumenterades (Ericsson 2002).
- År 2002: Schaktningar på Wickmanska gården, kv Paradis 35, i samband med renovering efter brand. Intakta kulturlager framkom under gårdens kullersten och även under magasinets golv. Bebyggelseindikerande lämningar påträffades i form av lergolv, raseringslager samt även en sandstenskulvert under gårdsplanen (Ericsson, Karlsson & Knarrström 2005).

- År 2008 genomfördes en arkeologisk förundersökning i den sydöstra delen av kv Paradis 51, inför en nybyggnation. Bebyggelse lämningar påträffades i form av raseringslager och flera nedgrävningar. Förundersökningen ledde till en riktad slutundersökning som utfördes år 2009, varvid en större yta öppnades samt vissa delar undersöktes intensivt och andra extensivt. Två brunnar påträffades, varav den ena var byggd av virke fällt sommaren år 1156. Även delar av ett vikarieresidens påträffades, vilket troligen varit byggt av korsvirke. Områdets huvudsakliga användningsområde var dock odlingsmark med kål- och örtagårdar och sedermera som humlegård. Marken började troligen användas omkring år 1103—04 (Ericsson in prep).
- Inför den aktuella exploateringen har en arkeologisk förundersökning samt en geoteknisk undersökning genomförts på den aktuella fastigheten (Ericsson 2012a och 2012b, Svensson 2012). Den arkeologiska förundersökningen i kv Paradis 37 och 38 genomfördes år 2011. Sammanlagt grävdes två schakt, ett orienterat i nordsydlig riktning i den nordvästra delen av trädgården, och ett orienterat i östvästlig riktning i den sydöstra delen. I de norra och östra delarna av tomten, där schakten var belägna, fanns ursprungligen en större nedgrävning, såsom en damm eller en naturlig, vattensjuk sänka. Den fylldes igen under hög- till senmedeltid och därefter skedde stora omstruktureringar i området under senmedeltid eller efterreformatorisk tid. Detta hade gjorts för att skapa nya, användbara ytor för byggnation eller odling. I den centrala delen av det norra schaktet påträffades bebyggelse lämningar i form av ett lergolv samt en rest av en tegelmur, från efterreformatorisk tid. Bebyggelse lämningarna hade en senare datering än utjämningslagren på, och fyllningslagren i den stora nedgrävningen. Moränleran påträffades inte varför den totala kulturlagertjockleken här inte kunde konstateras. Spår av att hantverk bedrivits i närheten påträffades i både det norra och östra schaktet. I det övre igenfyllnadslagret, ett gödsellager, påträffades östersjökeramik, medan det i det understa omstruktureringslagret påträffades äldre rödgods. Kulturlagersekvensen uppvisade välbevarade kulturlager ned till ett djup av minst 2,50–3,00 m. Den översta metern hade påverkats mycket av sentida odling och den befintliga fruktträdgården. Därunder var kulturlagren välbevarade med tydliga kontaktytor (Ericsson 2012a). Den geotekniska undersökningen genomfördes år 2012 för att utreda förutsättningarna på platsen. Resultaten från borrhörens bekräftade resultaten från den arkeologiska förundersökningen. Ingen riktig moränlera påträffades utan en blandning av sediment, sand och lös moränlera. Borrhörens togs ned till djup av 6 m. Kulturlagersekvensen uppvisade välbevarade kulturlager ned till ett djup av ca 3,50 m (Ericsson 2012b).

Genomförande och resultat

Den alternativa grundläggningen

Henning Schale hade för avsikt att bygga en enplansvilla på fastigheten Paradis 61, vilket är en avstyckning av kv Paradis 37 & 38. Byggnaden beräknades till ca 215 m² stor, och skulle byggas i ett plan.

Figur 4. Pålplanens ursprungliga pålar markerade med rött, de fyra som sattes utan tillstånd är markerade med grönt.

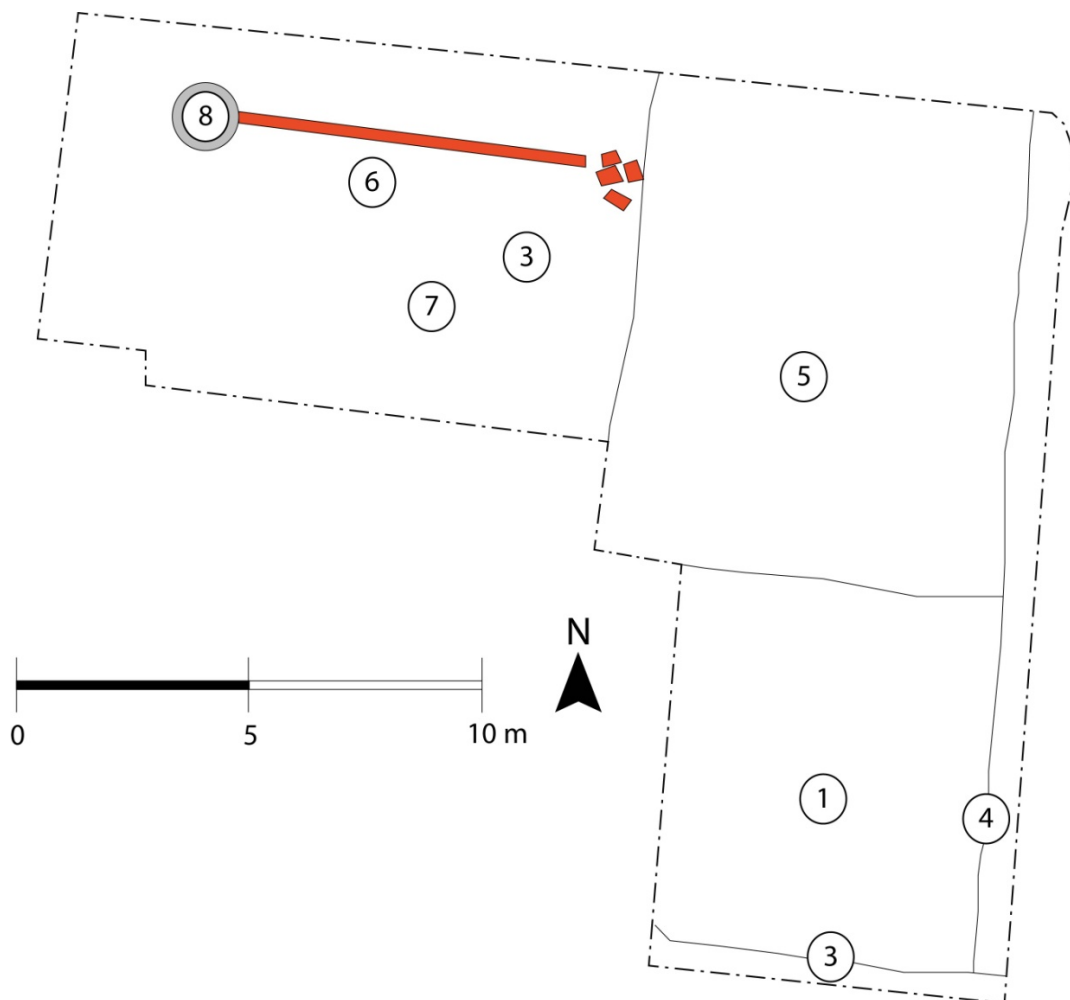
Pålningen

Grundkonstruktionen vilar på 41 stycken pålar, av märket Ischebeck Titan. Pålarna placerades i rader i kantbalkar, samt längs en mittbalk (figur 4). De placerades med mer än 1 m emellan. Pålen injekterades i ett förborrat foderrör, vilket följer Bygghälsörådets rekommendationer angående utnyttjandet av icke massförträngande teknik, skall användas (Bjerkning, Damell, & Gustavsson 1984). Foderrören hade dimensionen 97 mm och borrades ner från en nivå av 600 mm under nuvarande marknivå, ned till kulturlagrens underkant, vid ca 3500 mm djup. Sammanhållen yta mellan pålraderna var mellan 50–85 m², vilket är bra ur en bevarandesynpunkt (figur 4). För grundsulan följdes den angivna pålplanen men fyra pålar injekterades för ett plank i söder, vilka inte följde kriterierna som finns för ett bevarande av underliggande kulturlager, och som inte fanns med på pålplanen. De

placerades för tätt och något omlott vilket inte följer de riktlinjer för pålning som finns (figur 4 grön markering).

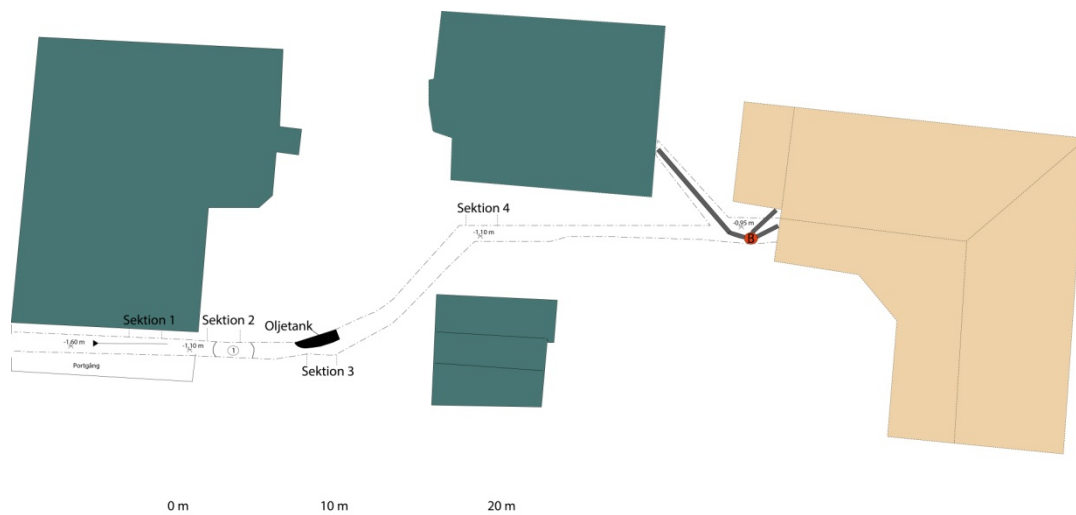
Grundläggningen

Grundläggningsdjupet för byggnaden var enligt planen endast ca 600 mm. Schaktningarna startade varvid beslutet togs att höja grundläggningsdjupet då nivåerna på omkringliggande ytor i norr och öster var betydligt högre. Istället schaktades 300 mm ur. I den nordvästra delen schaktades 600 mm, medan det i den sydöstra schaktades till de planerade 300 mm. Inga intakta kulturlager påträffades vid grundläggningsarbetena, däremot påträffades sentida tegeldraineringsrör, en brunn, samt yngre rödgods med 1700-talsdatering.

Figur 5. Grundplan över nybyggnationen. Den nordvästra delen schaktades ur till ett djup av 0,60 m medan den sydöstra endast schaktades till ett djup av 0,30 m.

1. Brun humös matjord, med lerfläckar, tegelkross, takpannor, djurben mm. Matjord.
2. Nedgrävning, återfylld, staket, blandning av kontext 1 och gul grus samt fin makadam.
3. Makadam.
4. Nedgrävning, återfylld med makadam, för tidigare plank.
5. Matjord med gul grus, makadam, tegelkross mm.
6. Nedgrävning för dränering, tegelrör.
7. Brun humös matjord, med lerfläckar, tegelkross, takpannor, djurben. Matjord.
8. Rund form, stenar i kanterna, förmodligen en brunn till vilken tegelrör i kontext 6 leder.

Figur 6. Planritning över ledningsdragningarna i kv Paradis 61, Lund. De grönmärkade är befintliga byggnader medan den beige ytan är det grundläggningsschakt som grävdes.

Ledningsdragningar

I samband med den alternativa grundläggningen utfördes markarbeten för vatten- och avloppsledning från Bredgatan i väster till andra sidan tomten i öster. Ett schakt grävdes från Bredgatan i väster tvärs igenom tomten till den östra sidan. Schaktet var ca 50 m långt, 1,20 m brett och mellan 0,95—1,40 m djupt. I den västra delen, i den befintliga portgången i kv Paradis 37 och 38, påträffades ett kulturlager på ett djup av 1,10 m. Det var mycket fett och innehöll mycket nedbrutet organiskt material, vilket kan vara rester av trä. Det skulle också kunna röra sig om ett gödsellager, det luktade dock inte gödsel. Avsaknaden av tegel kan tyda på en tidigmedeltida datering. Ovan lagret framkom ett brandlager och ett lager av värmepåverkad sand. Det utgör spåren efter en brand på platsen som sedan släcktes med hjälp av sand. Däröver låg ett relativt tunt kulturlager som påminde mycket om det äldsta lagret på platsen. Det är sannolikt att ytan röjts av och sedan jämnats av med äldre material som hämtats från platsen. Över det kulturlagret låg ett 0,60 m kraftigt uppfyllnadslager. Det har tillkommit i senare tid för att höja nivån på platsen, för att sedan lägga sten i portgången. Däröver låg sedan ett humuslager blandat med grus. I lagret låg 3 större stenar som utgjort ett tidigare golv i portgången. Ovanpå det lagret hade en betongsula gjutits (bilaga 1 figur 2).

Utanför portgången, ca 10 m från den västra porten, påträffades ett kulturlager på 1,20 m djup. I schaktbotten påträffades ett kulturlager som tolkats vara ett medeltida odlingslager utifrån dess stratigrafiska position och avsaknaden av tegelrester i lagret. Odlingslagret innehöll djurben och träkol vilket indikerar att det gödslats med hushållsavfall, vilket i sin tur kan tyda på trädgårdsodling. Däröver framkom ett lergolv som hade värmepåverkats. Det var kraftigt och hade byggts på efter hand. Det framkom också ett svart sotlager i ena sidan, i fält tolkades det som en del av en härd eller ugn. Lergolvet och sotlagret överlagrades av ett humusinblandat lerlager som lagts i syfte att jämna av ytan. Däröver lades ett nytt lager lera över som tolkats vara ett lergolv. På samma nivå kunde 3 lerlager skönjas. De skiljde sig i färg på grund av olika grader av värmepåverkan. Troligen ska de ovan nämnda lergolven ses som ett och samma lager, som utsatts för värmepåverkan på en del. Det kan röra sig om en köksplats som har röjts

och byggts på under en längre tid, vilket skulle indikera kontinuitet på platsen. Ovan lerlagren lades flera utjämningslager och senare även humös jord som troligtvis odlats. En stenläggning påträffades på 0,50 m djup. Den tolkas som en gårdsplan till 1800-talsbebyggelsen på platsen. Däröver låg sättsandslager och gatsten som utgör den nuvarande gårdsplanen (bilaga 1 figur 3).

I mitten av schaktet påträffades kulturlager på ca 1,00 m djup bestående av ett raseringslager som troligen är av medeltida datering. Ytan har röjts av och senare har ett humöst odlingslager lagts på. Odlingslagret var relativt kraftigt, ca 0,50 m tjockt. Ytterligare ett äldre matjordslager låg ovan det föregående, en svag skiftning i färg skiljde de båda åt, annars var de tämligen lika. Troligtvis är det resultatet av att det övre skiktet vänts och därmed fått en ljusare färg. Ovanpå odlingslagren påträffades ett lerlager som var relativt homogent och förmodligen har det lagts ut som lergolv. Ovanpå leran låg ett raseringslager med sentida taktegel och med inslag av grus. Raseringsmassorna har tagits från ett raseringsupplag och använts som utjämningslager. Däröver framkom matjordslager, ca 0,40 m tjockt (bilaga 1 figur 4).

I den östra delen av schaktet bestod stratigrafien av matjord i flera skikt. Jord har förts på i syfte att odla och de övre 0,10 m bestod av grässvål (bilaga 1 figur 5).

I samband med schaktningen för vatten- och avloppsledning grävdes även ett schakt för provisoriskt vatten- och avlopp från gårdshuset (gamla handskfabriken) till bodarna vid den södra tomtgränsen. Schaktet var ca 12 m långt, 1 m brett och 0,60 m djupt. Det berörde endast sentida matjord och inga intakta kulturlager påträffades (figur 6).

Två stycken brunnar sattes invid grundläggningsschaktet. För dessa grävdes ett L-format schakt till ett djup av 1,60 m, men endast två mindre punkter grävdes ned till fullt djup. Under ca 0,50 m sentida matjord framkom gul, grovkornig grus, och äldre matjord som utgör en äldre markyta. Under det framkom ett utjämningslager bestående av raseringskomponenter samt lera och grus, vilka lagts ut för nivellering av tomten inför byggnationen vid mitten av 1800-talet. Därunder påträffades ett utjämningslager, vid mellan 0,80 och 1,40 m djup som även det dateras till efterreformatorisk tid (bilaga 1 figur 6, 7 och 8).

Utvärdering av den alternativa grundläggningen

Nedanstående villkor fanns specificerade i Länsstyrelsens tillstånd. Rekommendationerna baserar sig på resultat från en utvärdering av alternativ grundläggning i Skåne (Gardelin 2005. Att bygga på kulturlager i medeltida städer. En utvärdering av alternativa grundläggningar i Skåne. Utgiven av Länsstyrelsen i Skåne län). Villkoren för den alternativa grundläggningen, enligt Ist.dnr: 431-22306-2013, var följande:

Villkor för tillståndet enligt 2 kap 13 § KML

- Grundläggningen skall ske helt enligt redovisade ansökningshandlingar, pålplan, K-02, dat. 2013-10-08; Situationsplan, A-40.0-1000, daterad 2013-05-06; Allmänna föreskrifter, K-01, daterad 2013-04-30; Grundplan måttsättning, K-03, förhandskopia daterad 2013-05-02, samt grundsektioner, K-10 och K12 daterade 2013-04-30.

Utvärdering: För grundläggningen av byggnaden gjordes en schaktning ner till 600 mm under dagens marknivå i trädgården. På grund av den stora nivåskillnaden mot parkeringar i öster och norr, höjdes grundläggningsnivån och istället schaktades det till 300 mm.

- Ledningsdragningar skall minimeras och genomföras enligt den redovisade planen Situationsplan, A-40.0-1000, daterad 2013-05-06. Ledningar skall så långt det är möjligt läggas inom plattgrundläggningen eller i tidigare utschaktade områden.

Utvärdering: Ingreppen för ledningar följde i stort sett de inskickade handlingarna. Under arbetets gång tillkom två stycken brunnar söder om grundläggningen, detta stämde av med Länsstyrelsen och ett meddelande skrevs om de tillkommande schaktningsarbetena (daterat 2013-11-15).

- Pålplan, K-02, förhandskopia dat. 2013-10-08, är bindande för genomförandet avseende antal, placering och injektering av pålar. För att garantera att den anlitate pålningsfirman utför arbetet i enlighet med upprättade ritningar och villkor skall avvikelser från detta vara vitesbelagt.

Utvärdering: Pålningen utfördes huvudsakligen enligt redovisade handlingar, dock placerades i den södra tomtgränsen fyra pålar som inte fanns med på den redovisade handlingen. Pålarna placerades inte enligt de kriterier som en alternativ grundläggning ska följa.

- Schaktbotten skall efter färdigställande täckas med geotextil direkt efter schaktningsarbetena och innan grundläggningskonstruktionen uppförs, för att minimera påverkan på underliggande kulturlager.

Utvärdering: Grundläggningschakten berörde inga kulturlager utan endast sentida matjordlager. Schaktbotten täcktes efter pålningen med geotextil.

- Arbetet skall utföras på ett sådant sätt att körskador inte uppkommer på bevarade intakta kulturlager, till exempel genom att använda larvburna maskiner och/eller körplåtar, eller genom att lägga ut geonät.

Utvärdering: Efter schaktningen genomfördes pålningen med en larvburen maskin vilken orsakade relativt mycket körskador, dock berörde dessa inga intakta kulturlager. Inga intakta kulturlager har heller blottats i plan.

- I samband med nybyggnationen kan medeltida kulturlager partiellt komma att beröras, och där kommer utökade arkeologiska insatser att krävas. Grundläggningsschakten och pålningen bör stå under arkeologisk schaktningsövervakning och möjlighet till erforderlig arkeologisk dokumentation ska ges.

Utvärdering: Arbetena har stått under arkeologisk schaktningsövervakning och dokumentationen av grundläggningens utförande har skett. Ledningsdragningarna och brunnssättningarna blottade en del intakta kulturlager, vilka har dokumenterats arkeologiskt i både plan och sektion.

Sammanfattning

Inför en alternativ grundläggning i kv Paradis 61, Lund genomfördes en schaktningsövervakning. Den följde de villkor som specificerats i Länsstyrelsens tillstånd, och de enda avsteg som gjordes var att 4 pålar injekterades för ett plank i den södra tomtgränsen.

Ett schakt för vatten- och avloppsledningar grävdes från Bredgatan i väster till tomtgränsen i öster. I den västra delen fanns kulturlager på ett djup av 1,10 m, vilka innehöll nedbrutet, organiskt material. Däröver framkom ett brandlager och ett lager med bränd sand, som tillkommit då det brunnit på plats och där elden har släckts med sand. Därefter hade ytan röjts av och jämnats ut med äldre kulturlager. Över det låg ett kraftigt utjämningslager, som tillkommit under senare tid för att höja nivån och nivellera ytan. Ett bärlager framkom däröver på vilket en betongsula gjutits. Utanför portgången påträffades kulturlager på 1,20 m djup, vilka tolkades vara medeltida odlingslager. Dessa hade gödslats med hushållsavfall, vilket kan tyda på att trädgårdsodling bedrivits på tomtens under medeltiden. Över odlingslagret framkom ett lergolv som var värmepåverkat, i ena änden hade en härd eller ugn funnits där det funnits. Lergolvet och sotlagret överlagrades av ett humusinblandat lerlager som lagts ut i utjämningsyfte. Däröver hade flera lerlager lagts vilka tolkades vara lergolv i en byggnad med köksfunktion. När byggnaden där köket använts hade rivits lades äldre kulturlager ut över ytan och användes för odling. En stenläggning som påträffades ovan odlingen, tolkades som en gårdsplan till 1800-talsbebyggelsen på platsen, och däröver fanns den nuvarande gårdsplanen. Centralt i schaktet påträffades kulturlager på ca 1,00 m djup bestående av ett raseringslager av troligen efterreformatorisk datering. Ytan röjdes av och odlingslager lades ut. Ovanpå odlingslagren påträffades ett lergolv eller utjämningslager, och på leran låg ett sentida raseringslager, som kan vara resterna av en byggnad som rasat eller massor som tagits från ett raseringsupplag och använts som utjämningslager. Däröver framkom ett sentida matjordslager.

TVå stycken brunnar sattes invid grundläggningsschaktet, där VA-schaktet mynnade, och de grävdes till 1,60 m djup. Ett utjämningslager från efterreformatorisk tid påträffades i botten, över det ett utjämnings- eller bärlager inför byggnationen vid mitten av 1800-talet.

Administrativa och tekniska uppgifter

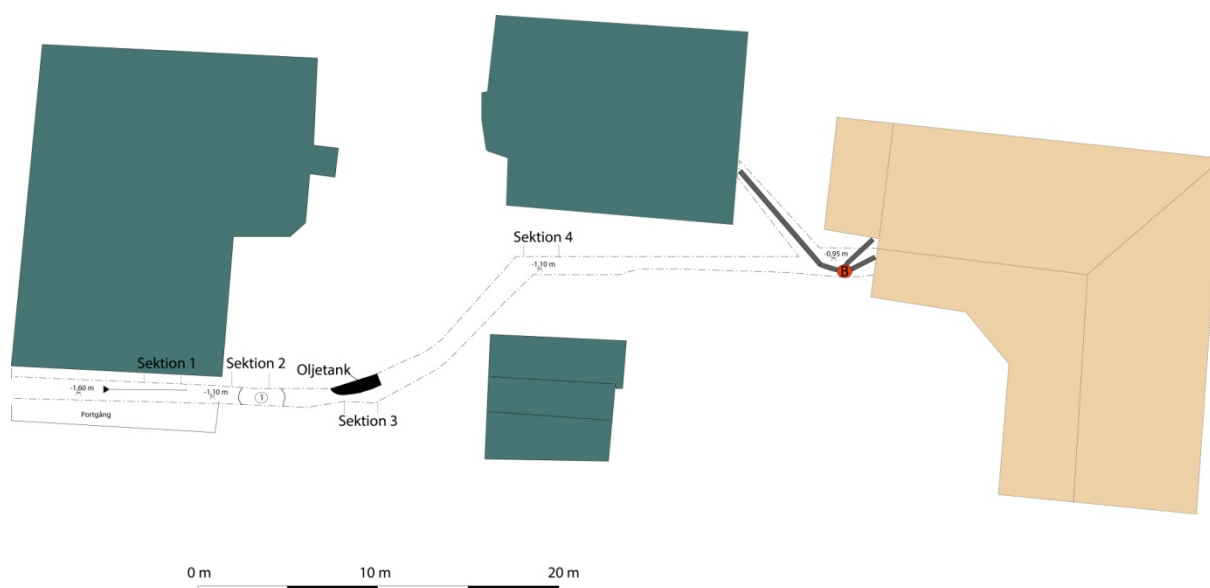
Länsstyrelsens beslut, dnr	431-22306-2013	Fornlämning nr/art	RAÄ 73:1
Socken/stad	Lund	Socken-/Stadsnr	1298
Landskap	Skåne	Län	Skåne
Kommun	Lund	Trakt/kvarter/fastighet	Kv Paradis 61
Typ av exploatering	Enfamiljshus		
Uppdragsgivare	Henning Schale		
Typ av undersökning	FU		
Ansvarig institution	Kulturen		
Fältarbetsledare	Gertie Ericsson		
Övrig personal	Nicklas Kronroth		
Fältarbetstid	2013-10-31–2013-11-20		
Fälttid			
Arkeolog	11 h		
Maskin	-		
Undersökningens omfattning			
Yta	273 m ²		
Kubik	155 m ³		
Schaktmeter	-		
Kostnad för arkeologi			
Fältarbete	11x700= 7 700 SEK		
Rapport	11x700=7 700 SEK		
Analys	-		
Övrigt	-		
Summa:	15 400 SEK		
Kostnad övrigt			
Maskiner	-		
Bodar	-		
Övrigt	-		
Summa	-		
Summa, faktisk	15 400 SEK		
Summa, beslutad	Enligt löpande kostnad		
Fyndmaterial (förvaring m.m.)	Inga fynd tillvaratogs		
Arkivmaterial, förvaring	Kulturens LA-arkiv under fastighetsbeteckningen		
Ritningar, dokumentation	6 A3: 2 planritningar skala 1:200, 3 planritningar skala 1:100, 5 sektionsritningar i skala 1:20		
Foto	30 digitala fotografier		
Analys	-		
Övriga upplysningar	-		

Referenser

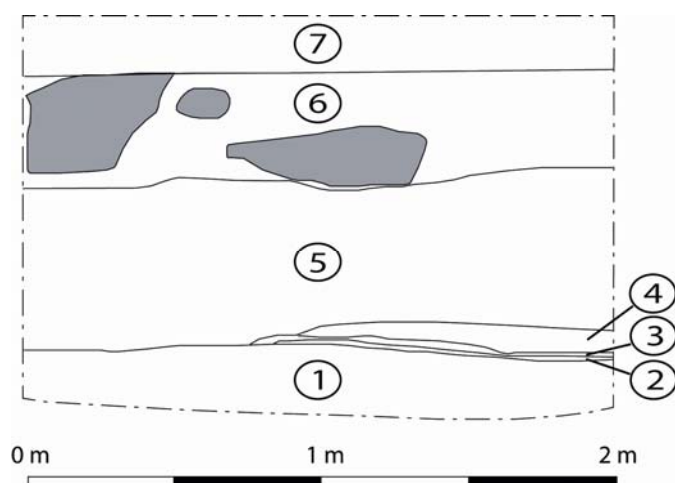
- Andrén, A. 1984. *Lund. Tomtindelning, ägostruktur, sockenbildning*. RAÄ & SHM rapport. Medeltidsstaden 56. Stockholm.
- Bevaringskommittén. 1983. *Lunds stadskärna*. Bevaringsprogram. Krafts rote. Lund 1983.
- Bjerking, S-E., Damell, D. & Gustavsson, J-H. 1984. Bygga på kulturlager. Förundersökningar och grundläggningsmetoder. *Byggforskningsrådet Rapport R79:1984*.
- Ericsson, G., Karlsson, M. & Knarrström, A. 2005. Kv Paradis 35, Lund. Förundersökning 2003 och 2004. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 170*. Kulturen, Lund.
- Ericsson, G. 2002. Kv Paradis 47, Lund. Arkeologisk förundersökning 2002. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 109*. Kulturen, Lund.
- Ericsson, G. In prep. Kv Paradis 61, Lund, SU 2009.
- Ericsson, G. 2012a. Kv Paradis 37 & 38, Lund. Arkeologisk förundersökning 2011. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 411*. Kulturen, Lund.
- Ericsson, G. 2012b. Kv Paradis 61, Lund. Geoteknisk undersökning 2012. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 435*. Kulturen, Lund.
- Gardelin, G. 2005. Gardelin 2005. Att bygga på kulturlager i medeltida städer. En utvärdering av alternativa grundläggningar i Skåne. Utgiven av Länsstyrelsen i Skåne län.
- Gardelin, G. 2007. Kv Paradis 33, Lund. Arkeologisk undersökning 1982. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 283*. Kulturen, Lund.
- Karlsson, M. 2005a. Kv Paradis 51, Lund. Arkeologisk förundersökning 1999. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 144*. Kulturen, Lund.
- Karlsson, M. 2005b. Kv Paradis 51, Lund. Arkeologisk förundersökning 2000. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 143*. Kulturen, Lund.
- Lundberg, A. 1997. Kv Paradis 51, Lund. Arkeologisk förundersökning 1996-97. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 50*. Kulturen, Lund.

Bilagor

1. Plan- och sektionsritningar figur 1—8

Figur 1. Planritningar över Kv Paradis 37, 38 och 61, Lund. Grönt markerar befintliga byggnader, medan beige markerar den nya byggnaden.

Figur 2. Sektion 1, norra sektionen. Beskrivning nedan:

1. Brun lera, påminner om krämig choklad till färg och sammansättning. Finkornig, mycket fett, kompakt och fuktig. Enstaka träkol framkom och det fanns rikligt med nedbrutet organiskt material, som skulle kunna vara trä. Kulturlagrets färg påminner om gödsellager. Det var tämligen homogent, vilket talar emot gödsellager och dessutom luktade det inte gödsel. Kulturlagret tolkas vara medeltida på grund av att det påträffades på 1,10 m djup samt att det inte framkom tegel i lagret.

2. Brandlager. Svart humus som var finkornigt, fett, torrt och poröst. Rikligt med bränt organiskt material och träkol. Det organiska materialet tolkas som trä som brunnit på plats. Kulturlagret tolkas som medeltida.

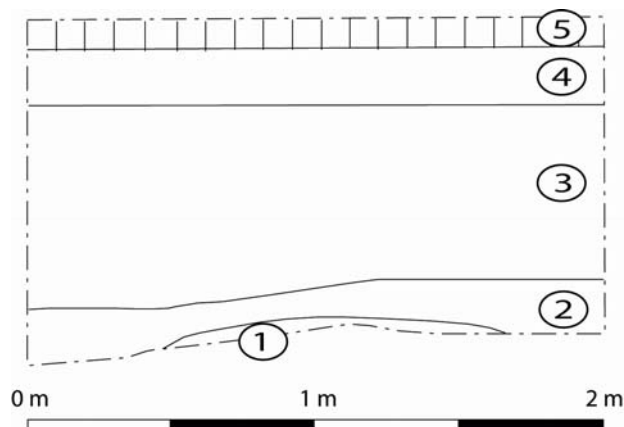
3. Bränd rosa och orange sand. Homogen sand som kan ha lagts ut över det som brunnit för att släcka elden. Medeltida kulturlager.

4. Utjämningslager. Brun lera, påminner om 1, men med mer träkol och humusinblandning. Finkornigt, fuktigt, mycket fett och kompakt kulturlager har förts på i syfte att jämna av ytan. Jorden som tagits för ändamålet har grävts upp från lager 1.

5. Uppfyllnadsmassor. Brun humus med lerinslag och grus. Enstaka tegelkross och lerfläckar. Det kan vara åkermark som lagts ut för att fylla upp ytan i senare tid.

6. Sättlager med humus och grus. Grovkornigt, halvfuktigt, magert och kompakt. Det påträffades 3 större stenar i lagret som troligen härrör från en tidigare stenlagd portgång. Det kan också vara bärlager till betongsulan som ligger ovan, i så fall är det troligt att man tagit det som funnits till hands, med tanke på de stora stenarna, för att lägga lagret.

7. Betongsula.

Figur 3. Sektion 2. Norra sektionen, beskrivning nedan:

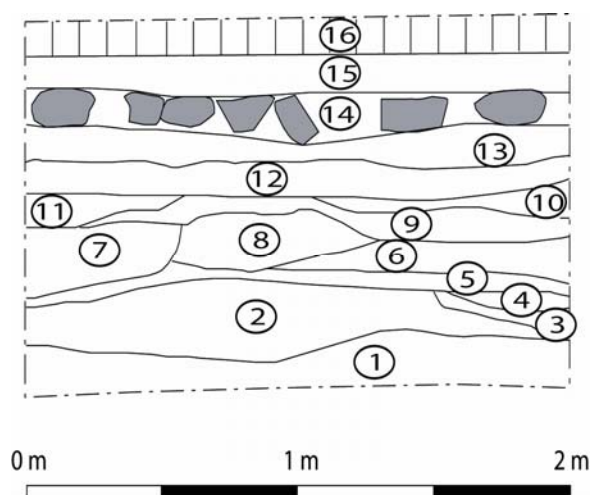
1. Svart lerigt humöst kulturlager som var mycket fett, finkornigt, fuktigt och kompakt. Rikligt med djurben. Bränd lera var närvarande. Kulturlagret tolkas som avskrädesplats, möjligen odlingslager som gödslats med hushållsavfall. Köksträdgård? Det påträffades inte tegel i kulturlagret och dessutom påträffades lagret på mer än en meter ned. Därmed tolkas kulturlagret som medeltida.

2. Brun lera, påminner om krämig choklad till färg och sammansättning. Finkornig, mycket fett, kompakt och fuktig. Enstaka träkol. Rikligt med nedbrutet organiskt material, som skulle kunna vara trä (se lager 1 i sektion 1). Kulturlagret tolkas som medeltida.

3. Uppfyllnadsmassor. Brun humus med lerinslag och grus. Enstaka tegelkross och lerfläckar. Det kan vara åkermark som lagts ut för att fylla upp ytan i senare tid.

4. Brun grus. Bärlager, sentida.

5. Gatsten, gårdsplan.

Figur 4. Sektion 3, södersektion. Beskrivning nedan:

1. Brunsvart lerig humus, finkornigt, fett, fuktigt och kompakt. Träkol och djurben var närvarande. Kulturlagret tolkas som odlingslager på grund av sammansättning och innehåll. Det kan vara trädgårdsodling som gödslats med hushållsavfall. Kulturlagret tolkas som medeltida på grund av den stratigrafiska positionen och att det saknades tegel.

2. Orangegul lera, finkornig, fet, fuktig och kompakt. Kulturlagret var relativt homogent och har värmepåverkats, därav den brandgula färgen. Kulturlagret tolkas som ett värmepåverkat lergolv. Det kan vara ett kök i ett hus. Kulturlagret tolkas vara medeltida.

3. Orange bränd lera. Grovkornig, halvfet, fuktig och kompakt. Någonting har brunnit på plats i flera omgångar. Kulturlagret tolkas som ugsfundament av lera, påförd lera i syfte att processa någonting över öppen eld. Medeltida köksplats.

4. Svart sotlager med inslag av kalk. Kulturlagret har tillkommit då organsikt material brunnit på plats. Köksplats eller härd, med medeltida datering.

5. Brun lera med inslag av humus. Finkornig, fett, fuktigt och kompakt. Kulturlagret har lagts över golvet/ugnen i syfte att jämna av ytan. Inslag av djurben, träkol och bränd lera. Ytan röjdes av och aktuellt lager lades på i syfte att jämna av ytan. Kulturlagret tolkas vara medeltida.

6. Gul lera som var finkornig, fet, halvfuktig och kompakt. Leran har använts som lergolv i ett hus.

7. Orange värmepåverkad lera. Påminner mycket om 6, förmodligen är det del av samma golv, men mer värmepåverkat i den här delen. Lergolvet tolkas ha funnits på köksplats eller plats för härd i ett kök.

8. Gul lera med inslag av humus. Lergolvet är troligen del av samma golv som 6.

9 och 10. Gråsvart lerig humus med mycket träkol, tegelkross var närvarande. Tegel var nedtryckt i kontaktytan. Kulturlagret tolkas som senmedeltida på grund av att det innehöll tegel men stratigrafiskt relativt långt ned.

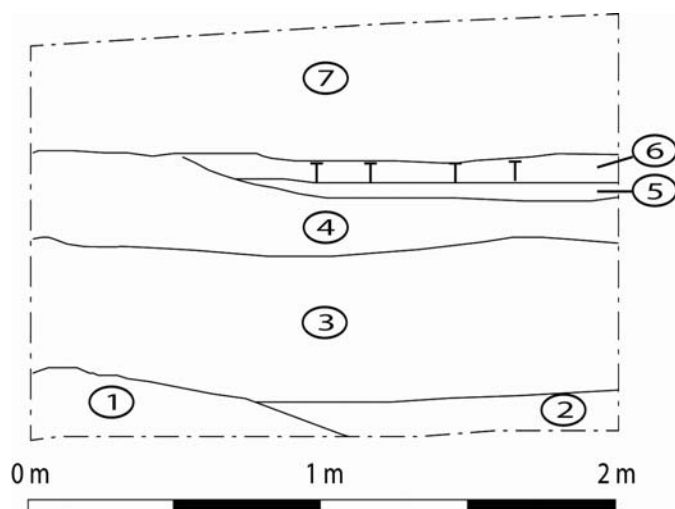
11. Brun humösa lera med mycket träkol, djurben och sten. Kulturlagret var finkornigt, fett, torrt och poröst och tolkas ha förts på i syfte att odlas. Frekvensen av träkol och djurben kan tyda på att det rör sig om en hushållsnära odling som gödslats med hushållsavfall.

12. Brun omrörd sandig humus som tillkommit som sättilager i senare tid.

13. Stenläggning som tolkas som tidigare gårdsplan med kullersten. Sentida.

14. Bärlager av sand

15. Nuvarande gårdsplan med gatsten.

Figur 5. Sektion 4, norrsektion. Beskrivning nedan:

1. Brandgul gul lera med inslag av humus. Rikligt med bränd lera, tegelkross, träkol. Fin- till grovkornig, kompakt, halvfett och torrt. Kulturlagret tolkas som raseringslager från ett hus som tidigare stått på platsen. Ytan är troligen avröjd.

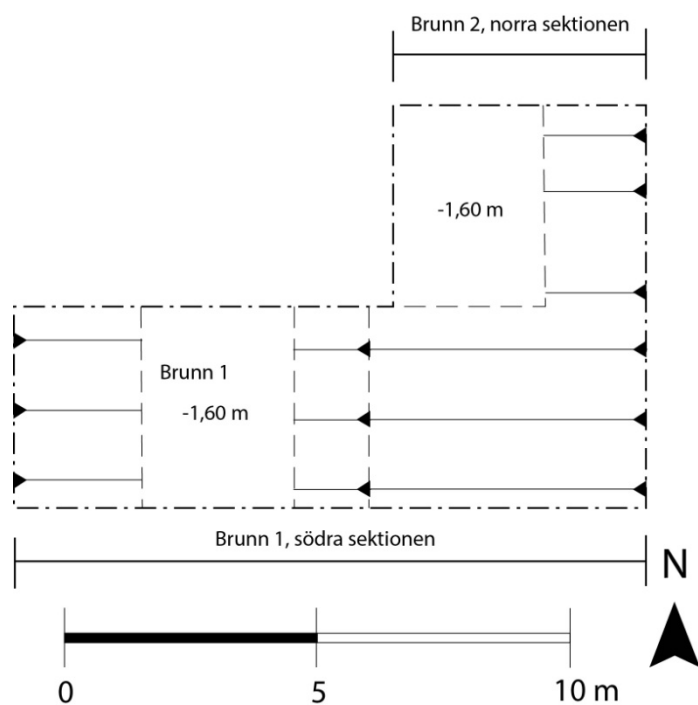
2. Brun lera med inslag av humus. Finkornigt, kompakt, fett och fuktigt. Relativt få komponenter, ett homogent kulturlager, endast enstaka träkol. Leran, som var förhållandevis orörd, hade förts på i syfte att jämna av ytan. Kulturlagret tolkas som utjämningslager som tillkommit för att jämna av ytan efter att ett hus rasat på platsen.

3 och 4. Odlingslager, äldre matjordlager. Brun humus med inslag av lera och grus. Småsten, tegelkross, bränd lera och träkol var närvarande. Fin- till grovkornig, halvfett, kompakt och torrt. Kulturlagret har troligen tillkommit som ett odlingslager som odlats och fyllts på efter hand. En svag skiftning i färgen utgjorde skillnaden mellan 3 och 4.

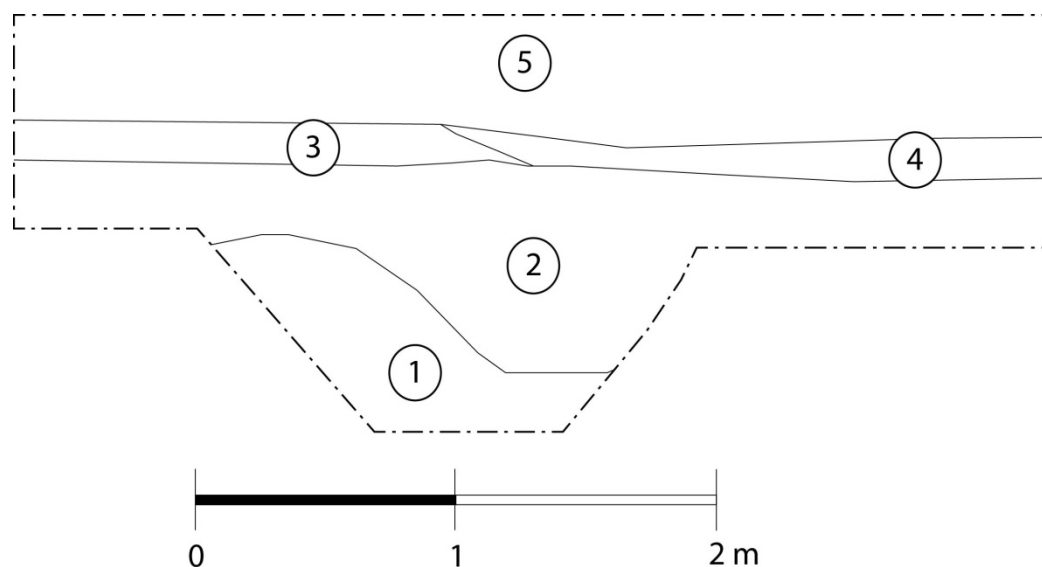
5. Gul lera som var finkornig, torr och mager. Kalkfläckar var närvarande, annars väldigt homogen. Leran, som var grusig, tolkas som avröjt lergolv. Det kan också vara en utjämningslager där man använt homogen lera för att jämna ut ytan efter sättningar.

6. Brun humus med inslag av lera och grus. Rikligt med tegelkross, taktegel, tegelbrockor (gul + röd) samt taktegel. Lagret tolkas som sentida raseringslager. Det kan också vara ett utjämningslager där det använts raseringsmassor.

7. Matjord.

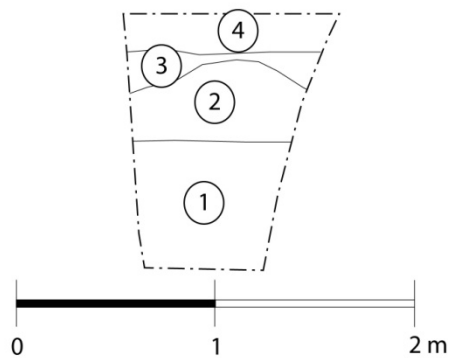

Figur 6. Plan över brunnarna 1 och 2 vilka grävdes i anslutning till grundschaktet för nybyggnationen.

Figur 7. Brunnsschakt, brunn 1, södra sektionen. Beskrivning nedan:

1. Grå humus, finkornig, fet, fuktig och kompakt. Inslag av småsten, djurben, tegelkross, bränd lera, träkol. Del av en större markutjämning.
2. Lera, grus samt röda och gula tegelstenar. Raseringslager eller byggnationsnivå i samband med handskfabriken.
3. Mörkt brun humus, finkornig, fet, fuktig och kompakt. Inslag av enstaka träkol, nedbrutna växtdelar. Äldre matjordshorizont.
4. Gul grovkornig grus.
5. Brungrå humus, finkornig, fet, fuktig och kompakt. Inslag av tegelkross och växtdelar. Matjord.

Figur 8. Brunnsschakt, brunn 2, norra sektionen. Beskrivning nedan:

1. Lera, grus samt röda och gula tegelstenar. Raseringslager eller byggnationsnivå i samband med handskfabriken.
2. Mörkt brun humus, finkornig, fet, fuktig och kompakt. Inslag av enstaka träkol, nedbrutna växtdelar. Äldre matjordshorisont.
3. Raseringslager, rött tegel.
4. Brungrå humus, finkornig, fet, fuktig och kompakt. Inslag av tegelkross och växtdelar. Matjord.

Arkeologiska arkivrapporter från Lund har övergått i serien Kulturmiljörapporter fr.o.m. 2013.

I serien Kulturmiljörapporter har utgivits:

2013

- 2013:1 Kv Billegården 21, Lund. Geoteknisk undersökning 2012. Gertie Ericsson.
2013:2 Kv Apotekaren 11 (fd 9), Lund. Geoteknisk undersökning 2012. Gertie Ericsson.
2013:3 Ventlinge 44:1, Mörbylånga kommun. Antikvarisk medverkan 2012-13. Henrik Borg.
2013:4 Stora Råby 34:7, fornlämning nr 10 i Stora Råby socken, Lunds kommun. Arkeologisk förundersökning 2012. Jan Kockum.
2013:5 Kv Saluhallen1, Lund. Arkeologisk förundersökning 2011-2012. Ivan Balic.
2013:6 Innerstaden 2:1 - Krafts torg och Kungsgatan, Lund. Arkeologisk förundersökning 2012. Nicklas Kronroth.
2013:7 Stora Råby 34:7/väg 887, fornlämning nr 10 i Stora Råby socken, Lunds kommun. Arkeologisk förundersökning 2012. Nicklas Kronroth
2013:8 Innerstaden 2:1 – Clemenstorget, Lund. Arkeologisk förundersökning 2012. Nicklas Kronroth.
2013:9 Kv Sjöjungfrun 11, Trelleborg. Arkeologisk förundersökning 2010. Claes Theliander.
2013:10 Kv Repslagaren 29, Lund. Geoteknisk undersökning 2013. Gertie Ericsson.
2013:11 Kv Svaneluckyan m. fl. Lund. Förundersökning 2012. Ivan Balic.
2013:12 Kv Döbeln 2 och 3, Lund. Geoteknisk undersökning 2013. Gertie Ericsson.
2013:13 Nöbbelöv 22:1, fornlämning nr 24 i Norra Nöbbelövs socken, Lunds kommun. Arkeologisk förundersökning 2012. Nicklas Kronroth.
2013:14 Kv Södertull 10 och 30, Lund. Geoteknisk undersökning 2011-2012. Gertie Ericsson.
2013:15 Kv Trädgården 11, Lund. Geoteknisk undersökning 2011. Gertie Ericsson.
2013:16 Kv Thor 6, Ystad. Arkeologisk förundersökning 2010. Adam Bolander och Gertie Ericsson.
2013:17 Kv Grynmalaren 31, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Nicklas Kronroth.
2013:18 Måketorpsboden på Kulturen, Lund. Byggnadsarkeologisk undersökning 2013. Gunilla Gardelin och Karl-Magnus Melin.
2013:19 Utgår.
2013:20 Kv Billegården 21, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Ivan Balic.
2013:21 Kv Fredrik 8, Ystad. Geoteknisk undersökning 2013. Gertie Ericsson.
2013:22 Kv Sankt Peter 10, Lund. Arkeologiska förundersökningar 2008. Karl-Magnus Lenntorp.
2013:23 Innerstaden 2:1 – Stora Fiskaregatan, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Aja Guldåker.
2013:24 Kv Winstrup 1, Lund. Arkeologisk förundersökning 2012. Nicklas Kronroth.
2013:25 Kv Gylleholm 11- Innerstaden 2:1, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Aja Guldåker.
2013:26 Kiliansgatan, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Nicklas Kronroth.
2013:27 Kv Paradis 47, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Nicklas Kronroth.

2014

- 2014: 1 S:t Botulf 14, Lund. Antikvarisk rapport 2013-2014. Carita Eskeröd.
2014:2 S:t Peter 28, Lund, Ekska huset. Antikvarisk medverkan 2013. Carita Eskeröd.
2014:3 Innerstaden 2:1 – Västra Mårtensgatan. Arkeologisk förundersökning 2013. Nicklas Kronroth.
2014:4 Kv Paradis 51, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Nicklas Kronroth.
2014:5 Innerstaden 2:1 – Västergatan, Trelleborg. Arkeologisk förundersökning 2013. Nicklas Kronroth.
2014:6 Innerstaden 2:1 – Stora Södergatan, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Nicklas Kronroth.
2014:7 Lusthuset på Spydebergs Prästgård, Norge. Arkeologisk förundersökning 2014. Aja Guldåker.
2014:8 Kv Ängen 9, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Gertie Ericsson.
2014:9 Kv Gärdet 10, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Nicklas Kronroth.
2014:10 Kv Apotekaren 11 (fd 8), Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Gertie Ericsson.
2014:11 Kv Gatehusen 3, Östra Torn. Arkeologisk förundersökning 2013. Gertie Ericsson.
2014:12 Kv Toppen 1 och 2, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Johan Wallin.
2014:13 Trädgården på Ner-Killingberg, Norge. Arkeologisk förundersökning 2013. Aja Guldåker.
2014:14 Kv Kulturen 24, Lund. Arkeologisk förundersökning 2012. Aja Guldåker.
2014:15 Kv Paradis 61, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Gertie Ericsson och Nicklas Kronroth.

Tidigare nummer kan rekvireras från Kulturen, Kulturmiljöavdelningen

Telefon: 046-350406

E-post: arkeologi@kulturen.com